

Etika i estetika: novo barbarstvo?, Potrošački duh: dokad?, Doba poslije hiperpotrošnje, Elektrizizam sreće) započinje raspravom o krizi materijalističke kulture sreće u hiperpotrošačkom društvu. Ratovi i uništavanja ekosustava bude nepovjerenje prema tehnici i znanosti, o čemu svjedoči rast broja odgovornih potrošača, novih ekonomskih ideja, vjerskih pokreta, tehnika samopomoći i *light* mudrosti, utemeljenih na iluziji da čovjek djelovanjem svijesti može ovladati srećom. Premda kaže da Brucknerova teza o idealu sreće kao sustavu zastrašivanja sadrži dio istine, za Lipovet-skog je ponuda sreće u prvom redu korpus mitova i snova potrebnih za poticanje promjena i jačanje ideje o mogućem boljem životu. Također, iako svjestan krize duha i kulture, odbacuje tvrdnje o dekadentnom, barbariziranom, nihilističkom svijetu. Moralne i estetičke vrijednosti ne nestaju, nego se individualiziraju, a želje za učenjem, stvaranjem, transcendiranjem i dalje žive, potrebne hiperpotrošačkom društvu kao snage otpora i uvjet njegovog razvoja. Lipovetsky se pita hoće li granice prirode dovesti do nestanka hiperpotrošačkoga društva te zaključuje kako fenomeni industrijske ekologije, tercijarizacije ekonomije i dematerijalizacije potrošnje prije negoli nestanku vode njegovu održivom razvoju i širenju na čitav planet. Društvo treba usmjeriti prema manjoj nejednakosti i većoj odgovornosti, ali i upamtiti da ako potrošnja i nije istoznačnica sreće, ipak često donosi stvarna zadovoljstva. Autor na kraju zaključuje kako će hiperpotrošačko društvo slijediti svoj tijek sve dok se ne pojavi druga vrsta kulture s novim vrijednostima i shvaćanjem sreće.

Tihana Štojs

**Daniela
Angelina Jelinčić (ed.)
CULTURAL TOURISM
GOES VIRTUAL:
AUDIENCE DEVELOPMENT
IN SOUTHEAST
EUROPEAN COUNTRIES**

Institute for International Relations, IMO, Zagreb, 2009., pp. 211.

Knjiga *Cultural Tourism Goes Virtual: Audience Development in Southeast European Countries* temelji se na istraživanju *Virtualna kultura i razvoj publike: interkulturalna komunikacija u Jugoistočnoj Europi*, koje je dio širega projekta *Kulturna raznolikost, interkulturalna komunikacija i digitalna kultura*, a proveli su ga Institut za međunarodne odnose (IMO) i Mreža Culturelink. Ova knjiga donosi podatke o e-poslovanju u kulturnom sektoru devet zemalja Jugoistočne Europe, koje su obuhvaćene spomenutim istraživanjem, a to su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Rumunjska, Slovenija i Srbija. Ti su podaci temelj za smjernice razvoja politika digitalne kulture koje se rabe i u turizmu, odnosno utjecaja virtualne kulture na kulturni turizam.

Istraživanje se temeljilo na znanstvenim metodama, a metodologija je bila jednaka za sve zemlje. Prvi dio istraživanja obuhvaćao je općenite podatke o stanju digitalne kulture u pojedinoj zemlji (npr. pregled digitizacije u zemlji općenito, broj korisnika interneta, digitizacija u kulturnom sektoru, identifikacija najboljih web-stranica u kulturnom sektoru). Drugi dio istraživanja bio je podijeljen u dva istraživačka dijela: prvi za zemlje koje se koriste *on-line* prodajom kulturnih programa (s ciljem prikupljanja konkretnih i mjerljivih podataka o *on-line* prodaji), a drugi za zemlje koje se ne koriste *on-line* prodajom (prikupljali su se podaci o broju posjeta web-stranicama, podrijetlu korisnika, razlozima nekoristenja *on-line* prodaje i ostalo).

Knjiga se sastoji od tri cjeline: uvoda, priloga (rezultata istraživanja) po zemljama i završnog teksta, koji uspoređuje prilike u svim zemljama i daje zajedničke preporuke za razvoj virtualne kulture koja utječe na razvoj publike.

Istraživanje se bavi jednom od važnih i nedovoljno istraženih tema našega vremena: ulogom virtualne kulture u suvremenom društvu i mogućnostima njezine primjene u poslovanju kulturnoga turizma. Uspješnost web-stranice neke kulturne ustanove, u smislu privlačenja turista, može se mjeriti *on-line* poslovanjem (prodajom) koju ustanova nudi.

Uvodni dio knjige daje informacije o cilju, zadacima i metodologiji istraživanja. Uvodni dio donosi i opće podatke o e-poslovanju u Europskoj uniji i tumači osnovnu terminologiju upotrijebljenu u istraživanju. Jezgra istraživanja predstavljena je po zemljama, dok završni tekst donosi komparativnu analizu zemalja, usporedbu s e-poslovanjem u zemljama Europske unije, odnosno SAD-u, i smjernice mogućega razvoja virtualne politike kulturnoga turizma.

Rezultati istraživanja pokazali su veliku raznolikost stanja virtualne kulture u istraživanim zemljama. Općenito, može se zaključiti da ni jedna od istraživanih zemalja, osim do određene mjere Slovenija, nema jasnu viziju razvoja toga sektora u području kulture, odnosno turizma. Prema većini pokazatelja, najrazvijenija je Slovenija, a najmanje su razvijene Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Albanija i Makedonija. Kada je riječ o Hrvatskoj, prema većini pokazatelja, u usporedbi s ostalim zemljama, ona pokazuje prosječne vrijednosti. U mnogim zemljama nedostaju zakoni na području digitizacije, niska je razina obrazovanja korisnika i davatelja usluga, postoje jezične zapreke, kao i one koje se tiču

tehničkih preduvjeta, primjerice nespremnost banaka na podršku *on-line* usluga, nespremnost kulturnih ustanova na *on-line* ponudu i druge. Međutim, dobri primjeri prakse u Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj, Sloveniji i Srbiji pokazuju da je moguće slijediti svjetske trendove i da se u tom području tehnologije razvijaju brže od državnih politika. Istraživanje je pokazalo, a zaključno razmatranje to i predlaže, da je moguće određeno djelovanje na razini politika, za što su dane i preporuke.

Hrvatska još mora poraditi na području komunikacija u digitalnoj sferi. Digitizacija u kulturi uglavnom je prisutna u knjižnicama i muzejima, ali internet se još nedovoljno shvaća kao razvojno sredstvo i rijetko se o njemu razmišlja kao o sredstvu za privlačenje turista. U kulturnom sektoru, poslovanjem na internetu najviše se prodaju popularni programi: koncerti, programi za djecu i smještaj. Većina web-stranica kulturnih ustanova uglavnom je statična, prezentacijskoga tipa i rijetko se rabi za poslovanje. Premda Hrvati još zaziru od kupovine internetom, među ostalima i zbog straha od krađe identiteta, postoje dobri primjeri prakse i oni se povećavaju, a to su, kako je pokazalo istraživanje, npr., Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog, Dubrovačke ljetne igre i Nacionalni park Plitvička jezera. Elektroničko poslovanje nije jednostavno, ono zahtijeva određene tehničke i financijske pretpostavke, pa institucije manje platne moći mogu poslovati preko zajedničkih portala. Istraživanja su, također, pokazala da se najviše prodaju rock-koncerti, a takvu mogućnost internetske prodaje poglavito rabe okolne zemlje. No u Hrvatskoj se još relativno malo kupuje na internetu, a da bi se situacija popravila, potrebne su mjere edukacije, pokretanje marketinških službi u kulturi i uključivanje tzv. rubnih kulturnih industrija (primjerice mode, dizajna i arhitekture), koje imaju veću snagu privlačenja širega tržišta.

Predmetno istraživanje na području kulturnoga turizma u Jugoistočnoj Europi trebalo bi poticati kulturne organizacije na unapređivanje svoje dosadašnje poslovne prakse. Na taj način povećala bi

se dobit od kulturnoga turizma i percepcija virtualne kulture u javnim politikama.

Knjiga *Cultural Tourism Goes Virtual: Audience Development in Southeast European Countries*, temeljena na kombiniranim znanstvenim istraživanjima s područja kulturnoga turizma, dobrodošla je ne samo kao ilustracija stanja kulturnoga turizma u istraživanim zemljama nego od koristi može biti stručnjacima koji se bave obrađivanim područjem, ali i pojedincima, odnosno ustanovama/organizacijama uključenima u osmišljavanje kulturnih i informacijskih politika. Ovom knjigom dobili smo korisne, zanimljive i znanstveno utemeljene podatke, koji mogu poslužiti kao smjernice za planiranje brojnih strateških politika, pa tako i kulturnoga turizma. Ti podaci omogućuju i razumijevanje razloga, nužnosti i mogućnosti što ih pruža virtualna kultura za dobrobit svakoga razvijenog društva.

Damir Demonja

Nevio Šetić
ISTRA ZA
TALIJANSKE UPRAVE
O istarskoj emigraciji
i njenom tisku u
Zagrebu 1918.-1941.

Dom i svijet, Zagreb, 2008., 296 str.

"Istria Under the Italian Rule – Istrian Emigration and Publishing in Zagreb 1918-1941" (*Istra za talijanske uprave, O istarskoj emigraciji i njenom tisku u Zagrebu 1918.-1941.*), was written by the author on 296 pages and published by Biblioteka Povjesnica, Dom i

svijet, in Zagreb 2008. The book consists of a foreword and introduction, and three chapters which methodologically, historically and scientifically through research, follow consequently the idea of the Croatian national integration process with the underlined theme addressed in the title. In addition to the concluding remarks, the supplement and bibliography, this book also entails summaries in Slovenian, Italian, German and English language, as well as a table of contents: personal names and geographical terms.

This work represents a continuation and addition to the historical research conducted and initiated in the author's previous book *Naša sloga on Istria's Connection to Other Croatian Lands (1870-1915)* published in 2005 (which was based on the journal *Naša sloga* published 1870-1915). Since all scientific research and new findings open up numerous additional questions and issues to be further explored, Nevio Šetić is compelled in this book to provide answers to some of his own questions raised by his inquisitive mind and based on his research of the Istrian emigration publications in Zagreb between the two World Wars. Through his monographic approach, the author explores and conducts his research based on the emigration press (newspapers: *Istra, Mali Istranin, Istranin, Istarski glas*; calendars: *Emigrant, Soča, Jadranski kalendar*) produced by the Istrian emigrants in Zagreb (socially best organized) which enables him to provide a comprehensive chronological overview of the socio-political and cultural conditions of the Istrian society between the two WWs when "Croats were undergoing unprecedented life drama." (Šetić, pg 9) Namely, under the Italian rule, Istria is presented through three mutually interconnected and complex sections and historiography framework model. The author provides three comprehensive chapters of social conditions in Istria: (1) before and after the Austro-Hungarian Monarchy disintegration; (2) the period 1918-1941 of Istrian emigration; and (3) finally, the publication of the